

Romuald Szymczak

Informacja na temat zasad gwarantowania depozytów w systemie szwajcarskim

1. Informacje ogólne

Instytucją gwarantowania depozytów w Szwajcarii jest Stowarzyszenie Ochrony Deponentów Szwajcarskich Banków i Dealerów Papierów Wartościowych (niem. Der Verein „Einlagensicherung der Schweizer Banken und Effektenhändler”; ang. The “Swiss Banks’ and Securities Dealers’ Depositor Protection Association” - DPA). Stowarzyszenie rozpoczęło działalność 1 stycznia 2005 roku na mocy Ustawy Prawo Bankowe (Art. 37h). DPA jest podmiotem prywatnym, którego działalność finansowana jest ze środków instytucji finansowych objętych gwarancjami.

Stowarzyszenie działa przy Związku Banków Szwajcarskich i korzysta z jego powierzchni biurowej. Zadaniem DPA jest ubezpieczanie depozytów złożonych przez osoby fizyczne i prawne w bankach i biurach maklerskich działających na terytorium Szwajcarii oraz wypłata sum gwarantowanych w przypadku zawieszenia działalności przez te podmioty. System szwajcarski jest zatem systemem gwarantowania depozytów typu *pay box*. Stowarzyszenie nie podejmuje działań pomocowych, ani likwidacyjnych w systemie bankowym.

DPA nie prowadzi również działalności analitycznej, bazując na analizach otrzymywanych od Federalnego Nadzoru nad Rynkiem Finansowych (Federal Financial Market Supervisory Authority, FINMA).

Członkami systemu gwarantowania depozytów w Szwajcarii jest 399 instytucji finansowych, w tym 346 banków (komercyjnych, kantonalnych i kas oszczędnościowych) oraz 53 biura maklerskie. Członkostwo w systemie jest obowiązkowe. W Polsce nie działają oddziały banków szwajcarskich. Swoje przedstawicielstwo w Warszawie ma natomiast Union Bank of Switzerland AG.

DPA jest członkiem Europejskiego Forum Gwarantów Depozytów (EFDI). W 2010 roku Stowarzyszenie zostało również przyjęte w poczet członków Międzynarodowego Stowarzyszenia Gwarantów Depozytów (IADI).

2. Organy decyzyjne

Organem decyzyjnym DPA jest Rada Dyrektorów Stowarzyszenia. Rada składa się z dziesięciu członków, w tym Prezesa Stowarzyszenia, którzy wybierani są przez Związek Banków Szwajcarskich na kadencje trwające trzy lata z grona osób zatrudnionych w instytucjach członkowskich systemu o uznanym doświadczeniu w zakresie ekonomii i finansów. Kadencje te mogą być odnawiane.

Prezesem Stowarzyszenia jest obecnie Patrik Gisler z banku Raiffeisen Schweiz. Reprezentantem Stowarzyszenia Ochrony Deponentów Szwajcarskich Banków i Dealerów Papierów Wartościowych w relacjach ze światem zewnętrznym jest Patrick Loeb, Dyrektor do spraw rynków finansowych w Związku Banków Szwajcarskich. DPA nie ma etatowych pracowników i korzysta z osób zatrudnionych w Stowarzyszeniu Banków Szwajcarskich.

3. Zakres gwarancji depozytów i zasady wypłaty środków gwarantowanych

DPA gwarantuje wkłady na rachunkach w bankach oraz biurach maklerskich licencjonowanych w Szwajcarii osobom fizycznym i prawnym. Do wysokości 100.000 CHF gwarancje obejmują 100% przedmiotowej kwoty. Gwarantowane są zarówno depozyty we frankach szwajcarskich, jak i w walutach obcych. W przypadku wspólnych rachunków dwóch lub więcej osób, każda z nich uprawniona jest do zwrotu środków w wysokości do równowartości limitu gwarancyjnego.

Ochrona depozytów w Szwajcarii opiera się na dwóch filarach:

- wynikającym z ustawy prawo bankowe przywileju pierwszeństwa deponentów nad innymi wierzycielami w przypadku upadłości banku lub biura maklerskiego do wysokości 100.000 CHF (równowartość ok. 79.000 EUR) oraz
- gwarancji udzielonej przez Stowarzyszenie Ochrony Deponentów Szwajcarskich Banków i Dealerów Papierów Wartościowych do powyższej wysokości dla uniknięcia sytuacji, w której nie byłoby możliwe pełne zaspokojenie deponentów z aktywów upadłego banku.

Decyzję o wypłacie uprzywilejowanych depozytów z płynnych aktywów upadłego banku podejmuje Federalny Nadzór nad Rynkiem Finansowym. Nadzorca określa wówczas maksymalną wysokość środków pieniężnych wypłacanych w ten sposób deponentom oraz zawiadamia o niej DPA. Ustalając maksymalną wysokość wypłacanych środków FINMA bierze pod uwagę nie tylko interes uprzywilejowanych deponentów, ale również pozostałych

wierzycieli. Po otrzymaniu zawiadomienia od FINMA Stowarzyszenie zwraca się do objętych gwarancjami depozytów instytucji o przekazanie mu środków finansowych, które zaspokoją pozostałą sumę roszczeń deponentów. Środki te DPA transferuje na rachunek administratora upadłego banku, który wypłaca je uprawnionym klientom banku lub biura maklerskiego. Procedura ta powinna zostać przeprowadzona w ciągu trzech miesięcy od decyzji FINMA o wypłacie uprzywilejowanych depozytów lub od dnia ogłoszenia upadłości danej instytucji.

W praktyce rozwiązanie szwajcarskie skutkuje wypłatą środków gwarantowanych w dwóch ratach. Pierwsza pochodzi z dostępnych płynnych aktywów upadłej instytucji i wypłacana jest w ciągu kilku lub kilkunastu dni. Druga wypłacana jest na zlecenie DPA w ciągu trzech miesięcy ze środków zebranych proporcjonalnie na zasadzie ex post od pozostałych członków systemu. System ten ma jednak bardzo istotne ograniczenie. Kwota, jaką instytucje objęte gwarancjami są zobowiązane postawić do dyspozycji DPA jest ograniczona ustawowo i wynosi 6 mld CHF. Nie odnosi się ona przy tym tylko do jednego przypadku, ale do upadłości w systemie finansowym w ogóle. Przyjmując, iż na koniec 2010 roku wartość depozytów gwarantowanych w Szwajcarii wynosiła 325 mld CHF oznacza to, iż pełna wypłata gwarancji mogłaby dotyczyć instytucji, która ma niewiele ponad 2% udziału w tym rynku. Ustawodawstwo nie przewiduje innego zasilenia DPA w środki pieniężne. Nie jest więc określony sposób (poza udziałem DPA w podziale majątku banku w ramach postępowania upadłościowego), w jaki zaspokojone byłyby roszczenia deponentów w sytuacji wystąpienia upadłości dużej instytucji finansowej lub upadłości kilku instytucji w tym samym czasie.

System szwajcarski nie stosuje żadnych wyłączeń podmiotowych, które są typowe dla systemów państw Unii Europejskiej. Gwarancjami objęte są zatem depozyty instytucji finansowych oraz firm ubezpieczeniowych, funduszy emerytalnych i towarzystw funduszy wzajemnych. Gwarantowane są również depozyty podmiotów prawnych, wchodzących w skład tej samej, co przedmiotowa instytucja kredytowa, grupy przedsiębiorstw. Gwarancją objęte są depozyty wszystkich przedsiębiorstw, niezależnie od ich wielkości.

Do wypłaty sum gwarantowanych są także uprawnieni wyżsi menadżerowie likwidowanego banku i ich krewni, członkowie zarządu i ich krewni, udziałowcy posiadający więcej, niż 5% udziałów w kapitale, a także podmioty kontrolujące jego działalność. Świadczenie z tytułu gwarancji przysługuje nawet w odniesieniu do środków pochodzących z przestępstw kryminalnych, w tym transakcji związanych z praniem brudnych pieniędzy.

Wypłaty z gwarancji realizowane są przelewami bankowymi realizowanymi we frankach szwajcarskich. Przy wyliczaniu kwoty należnej deponentowi nie jest dokonywana kompensata należności z zobowiązaniami wobec danej instytucji finansowej.

Obecny limit gwarancyjny w wysokości 100.000 CHF obowiązuje od 20 grudnia 2008 r. na podstawie dokonanej wówczas zmiany ustawy prawo bankowe i miał być pierwotnie w mocy do 31 grudnia 2010 r. (poprzedni limit wynosił 30.000 CHF). W 2010 roku rząd federalny przygotował projekt nowej ustawy o ochronie depozytów, przewidującej utworzenie funduszu ochrony środków gwarantowanych, która miała wejść w życie od początku 2011 roku. Projekt wzbudził jednak kontrowersje i nie został wprowadzony. Z tego powodu o kolejne dwa lata zostało przedłużone obowiązywanie zmian w ustawie prawo bankowe z końca 2008 roku.

W czasie kryzysu finansowego lat 2008-2009 zanotowano w Szwajcarii upadłość tylko jednej instytucji kredytowej wiążącej się z koniecznością wypłaty środków gwarantowanych. Był nią licencjonowany w Szwajcarii genewski oddział banku Kaupthing Luxembourg. Upadłość nastąpiła w listopadzie 2008 roku. W tym czasie obowiązywał jeszcze stary limit gwarancyjny w wysokości 30.000 CHF. FINMA ograniczyła wówczas wypłatę z płynnych aktywów tego banku do 5.000 CHF na uprawnionego deponenta. Pozostałe środki zostały wypłacone przed końcem 2008 roku z wpłat instytucji członkowskich. Relatywnie niewielka suma depozytów (ok. 20 milionów franków) umożliwiła wypłatę w ciągu jednego miesiąca, przy krytykowanym, jako nadmiernie długi, ustawowym trzymiesięcznym terminie wypłaty. Na podstawie porozumień na szczeblu rządowym środki wydatkowane przez DPA na wypłatę gwarancji deponentom Kaupthing Luxembourg zostały zwrócone DPA przez rząd Belgii i Luksemburga.

4. Źródła finansowania i zasoby finansowe DPA

Z uwagi na fakt, iż szwajcarski system gwarantowania depozytów finansowany jest na zasadzie *ex post*, instytucje członkowskie nie tworzą funduszu gwarancyjnego i w konsekwencji nie wnoszą do DPA opłat. Koszty działalności biura Stowarzyszenia pokrywa Związek Banków Szwajcarskich ze składek instytucji zrzeszonych.

Prawo bankowe nakłada jednak na ubezpieczone instytucje finansowe obowiązek utrzymywania w Szwajcarii aktywów o wartości równej co najmniej 125% kwoty depozytów gwarantowanych zgromadzonych przez daną instytucję finansową (przepis ten wszedł w życie dopiero pod koniec 2008 roku). W uzasadnionych przypadkach FINMA może podejmować decyzje o indywidualnym podwyższeniu lub obniżeniu tego wskaźnika.

Według Stowarzyszenia Banków Szwajcarskich największą zaletą systemu gwarantowania depozytów finansowanego na zasadzie *ex post* jest jego niski koszt operacyjny. W 2010 roku wyniósł on 2,30 CHF na każdy milion franków zdeponowanych środków objętych gwarancjami. Oznacza to, iż w 2010 roku szwajcarski system finansowy wydatkował na finansowanie działalności biura DPA ok. 750.000 CHF (ok. 590.000 EUR).

5. Planowane zmiany w szwajcarskim systemie gwarantowania depozytów

Od 1 stycznia 2012 r. planowana jest zmiana przepisów prawa bankowego polegająca na skróceniu terminu wypłaty środków gwarantowanych z 3 miesięcy do 20 dni roboczych.

Od 2009 roku trwają w Szwajcarii prace nad stworzeniem funduszu gwarantowania depozytów finansowanego *ex post*. Zmiana zasad finansowania ma bazować na nowej ustawie o ochronie deponentów. Zakłada ona utworzenie w ciągu 20 lat funduszu, który gromadziłby równowartość 3% depozytów objętych ochroną. Dwie trzecie tej puli byłaby wpłacona przez instytucje członkowskie w gotówce w rocznych ratach, a pozostała część byłaby postawiona do dyspozycji funduszu w formie papierów wartościowych akceptowanych przez Narodowy Bank Szwajcarski w transakcjach repo. Składki członkowskie mają być uzależnione od wielkości zgromadzonych depozytów i poziomu ryzyka generowanego przez daną instytucję. Proponowane zmiany zostaną wprowadzone w życie najwcześniej od początku 2013 roku.

6. Dane kontaktowe

Deposit Protection of Swiss Banks and Securities Dealers

Swiss Bankers Association

P.O. Box 4182

Aeschenplatz 7

CH-4002 Basel

Switzerland

Strona internetowa: www.einlagensicherung.ch

Telefon: 00 41 61 295 92 92

Faks: 00 41 61 272 53 82

E-mail: info@einlagensicherung.ch

7. Syntetyczne porównanie cech polskiego i szwajcarskiego systemu gwarantowania depozytów

	Polski system gwarantowania depozytów	Szwajcarski system gwarantowania depozytów (DPA)
Realizowane funkcje	Gwarantowanie depozytów oraz działalność pomocowa	Gwarantowanie depozytów w bankach i biurach maklerskich
Limity gwarancyjne	100.000 EUR w 100%	100.000 CHF (równowartość ok. 79.000 EUR) w 100%
Maksymalna wypłata	100.000 EUR	100.000 CHF
Kompensacja z zobowiązaniami	NIE	NIE
Wyłączenia spod gwarancji		
Instytucje finansowe wskazane w art. 4 (5) Dyrektywy 2006/48/WE	TAK	NIE
Firmy ubezpieczeniowe	TAK	NIE
Rząd i administracja centralna	TAK	NIE
Władze samorządowe	NIE	NIE
Banki	TAK	NIE
Fundusze inwestycyjne	TAK	NIE
Fundusze emerytalne	TAK	NIE
Kadra zarządzająca	TAK	NIE
Akcjonariusze banku	TAK	NIE
Bliscy osób odpowiedzialnych	NIE	NIE
Inne przedsiębiorstwa w tej samej grupie	NIE	NIE
Podmioty nieuprawnione do sporządzania uproszczonych sprawozdań finansowych	NIE	NIE
Depozyty nieimienne	TAK	NIE
Depozyty przyjmowane na indywidualnych warunkach, które przyczyniły się do upadłości banku	NIE	NIE
Dłużne papiery wartościowe emitowane przez bank	TAK	NIE
Depozyty w walutach obcych	NIE	NIE
Depozyty związane z praniem pieniędzy	TAK	NIE

Warszawa, 24 stycznia 2011 r.